

## Saksfremlegg

Arkivreferanse: 2022/4805-2

Saksbehandler: Emil Melting

### Sakens gang

| Saksnummer | Møtedato | Utvalg             |
|------------|----------|--------------------|
|            |          | Hitra formannskap  |
|            |          | Hitra kommunestyre |

## Høring - Endringer i regelverket om offentlige anskaffelser (bekjemping av arbeidslivskriminalitet)

### Kommunedirektørens innstilling

Hitra kommunestyre støtter departementets foreslåtte endringer i Lov om offentlige anskaffelser, anskaffelsesforskriften, forsyningsforskriften, forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter og byggherreforskriften for bekjemping av arbeidslivskriminalitet og sikring av viktige sider av arbeidslivet.

Ingjerd Astad  
Kommunedirektør

Emil Melting  
Økonomisjef

*Dokumentet er elektronisk og inneholder derfor ikke underskrift*

## Sammendrag

Gjennom Hurdalsplattformen har regjeringen uttalt at de vil «utarbeide en Norgesmodell med nasjonale seriøsitetskrav for alle offentlige anskaffelser». Dette går på å motvirke sosial dumping, useriøsitet og arbeidslivskriminalitet.

Dette høringsnotatet er første etappe av Norgesmodellen og avgrenses i denne omgang til anskaffelser innen bygge- og anleggsnæringen og renholdsbransjen. Disse har erfaringsmessig økt risiko for useriøse arbeidsforhold, sosial dumping og arbeidslivskriminalitet.

Flesteparten av forslagene tar sikte på å styrke håndhevingen av eksisterende regler i annen lovgivning som sikrer viktige sider av arbeidslivet og motvirker arbeidslivskriminalitet.

Høringsforslaget består av 5 punkter som skal bidra til å styrke dette arbeidet. Disse er kort beskrevet i saksopplysninger og er ytterligere beskrevet i høringsnotatet. Lenke til høringsnotatet finner man her:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/8770def655bd45f299840d8e93b1ec28/horingsnotat.pdf>

## Bakgrunn for saken

Nærings- og fiskeridepartementet har sendt ut et høringsforslag til endringer i følgende lov og forskrifter:

- Lov om offentlige anskaffelser (anskaffelsesloven), av 17.06.2016
- Forskrift om offentlige anskaffelser (anskaffelsesforskriften) av 12.08.2016
- Forskrift om innkjøpsregler i forsyningssektorene (forsyningsforskriften) av 12.08.2016
- Forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter av 08.02.2008
- Forskrift om sikkerhet, helse og arbeidsmiljø på bygge- eller anleggsplasser (byggherreforskriften) av 03.08.2009

Høringsfristen er satt til 04.februar 2023.

## Saksopplysninger

I departementets høringsnotat foreslås det en styrkning på følgende punkter:

- Betaling via bank eller annet foretak med rett til å drive betalingsformidling
- Lovlige tilknytningsformer i arbeid
- Obligatorisk tjenestepensjon
- HMS-kort
- Krav til språkferdigheter og informasjonsplikt i bygg og anlegg for å ivareta HMS og sikkerhetshensyn

Forslagene er kort beskrevet under:

### **Betaling via bank eller annet foretak med rett til å drive betalingsformidling**

Departementet foreslår at oppdragsgiver må stille kontraktsvilkår med tilhørende sanksjoner om at betaling som leverandøren og eventuelle underleverandører foretar i forbindelse med utførelsen av bygge- og anleggsarbeider eller renholdstjenester skal betales via bank. Formålet med forslaget er å bekjempe arbeidslivskriminalitet ved å *sikre sporbarhet for betalinger i leverandørkjeden* i offentlige anskaffelser.

Et forbud mot kontantbetaling i bransjer med en høy andel arbeidslivskriminalitet, kombinert med mulighet for effektiv håndheving gjennom å innføre kontraktsforpliktelser i offentlige anskaffelser, vil etter departementets syn bidra i kampen mot arbeidslivskriminalitet.

### **Lovlige tilknytningsformer i arbeid**

Virksomheter kan løse sine arbeidskraftsbehov på ulike måter, for eksempel ved fast eller midlertidig ansettelse, innleie av arbeidskraft, entreprise og avtaler med selvstendige oppdragstakere. Dette omtales gjerne som ulike «tilknytningsformer».

Regjeringen er opptatt av at hele og faste stillinger skal være hovedregelen i norsk arbeidsliv.

Departementet antar at krav om bruk av egne ansatte, eller krav som begrenser bruk av innleie eller selvstendige oppdragstakere vil kunne bidra til å øke andelen ansatte i en topartrelasjon i leverandørmarkedet. Forskning viser dessuten at faste ansatte har høyere organisasjonsgrad og opplever mer innflytelse i virksomheten. Bruk av trepartsrelasjoner (eksempelvis innleie) vil dessuten kunne svekke HMS i virksomheten som leier inn.

Departementet foreslår derfor at offentlige oppdragsgivere skal stille kontraktsvilkår om at alle leverandører og underleverandører plikter å overholde reglene om arbeidstakerstatus, jf.

arbeidsmiljøloven § 1-8 første ledd, jf. § 2-1, samt §§ 14-9, 14-12 og 14-13 om ansettelse og innleie for personer som direkte medvirker til å oppfylle kontrakten.

For å forenkle oppdragsgivernes utøvelse av kontrollplikten foreslår departementet at det i tillegg stilles krav i forskriften om å ta inn kontraktsvilkår som forplikter leverandører og underleverandører til å gi oppdragsgiver skriftlig begrunnelse for bruk av midlertidig ansatte, innleie eller selvstendige oppdragstakere. Etter departementets vurdering vil dette forenkle utøvelsen av oppdragsgivers kontrollplikt. Samtidig vil et slikt kontraktsvilkår om begrunnelse bidra til at leverandørene tvinges til å ta tydelig stilling til grunnlaget for bruken av ulike tilknytningsformer, noe som i seg selv kan øke etterlevelsen av regelverket. Kravet skal bare gjelde i den grad leverandørene og underleverandørene er bundet av reglene om disse tilknytningsformene.

### **Obligatorisk tjenestepensjon**

Departementet foreslår her at offentlige oppdragsgivere skal stille kontraktsvilkår om at leverandører og underleverandører har tjenestepensjonsordning i henhold til OTP-loven, for de arbeidstakerne som direkte medvirker til å oppfylle kontrakten. Dette for å bidra til å ivareta arbeidstakernes rett til tjenestepensjonsordning og motvirke useriøsitet og arbeidslivskriminalitet.

En plikt til å innta kontraktsvilkår om dette ledsages av en plikt for oppdragsgiveren til å kontrollere at kontraktsvilkåret etterleves, og eventuelt iverksette kontraktsrettslige sanksjoner i tilfelle av brudd.

Etter forslaget skal offentlige oppdragsgivere bare stille krav om obligatorisk tjenestepensjon i den utstrekning den aktuelle leverandøren er forpliktet til å ha en slik ordning etter OTP-loven.

### **Krav til kontraktsvilkår om HMS-kort**

HMS-kortet identifiserer arbeidsgiver og arbeidstaker, eventuelt personer som utfører arbeid for enkeltpersonsforetak som ikke sysselsetter arbeidstakere.

HMS-kortordningen bidrar til at det er lettere å kontrollere at en virksomhet opptre seriøst, ved at den gir grunnlag for å kunne kontrollere hvem som faktisk befinner seg på bygge- eller anleggsplassen. Departementet vurderer at kontrollen av ordningen, og dermed ordningen i seg selv, vil kunne forsterkes ved å pålegge offentlige oppdragsgivere å stille krav om at reglene om HMS-kort følges i sine bygge- og anleggskontrakter. Departementet vurderer dessuten etter innspill fra oppdragsgivere og leverandører, at HMS-kortet spiller en helt sentral rolle for at oppdragsgivere skal kunne utføre effektiv kontroll.

### **Krav til språkferdigheter og informasjonsplikt i bygg og anlegg for å ivareta HMS og sikkerhetshensyn**

Forskning viser at manglende kommunikasjon og forståelse kan utgjøre en betydelig sikkerhetsrisiko på flerkulturelle arbeidsplasser. Språkutfordringer blir trukket frem som en årsak til ulykker eller nestenulykker, men også som en faktor som kan påvirke kvaliteten i arbeidet og skape utrygghet i arbeidsmiljøet. Manglende kommunikasjon kan føre til feil, misforståelser og konflikter. Det kan også

ha andre effekter, slik som at potensialet til å dra nytte av kunnskap og erfaringer hos utenlandske arbeidstakere ikke blir utnyttet.

Forslaget fra departementet går i hovedsak ut på at nøkkelpersonell skal kunne beherske enten norsk eller engelsk og at disse personene skal kunne formidle HMS- og sikkerhetsrutiner til alle ansatte på bygge- og anleggsplassene.

Videre foreslår departementet at den personen på arbeidslaget som skal kunne gjøre seg forstått på norsk eller engelsk, der det er nødvendig i tillegg skal kunne forstå og gjøre seg forstått på et språk alle de andre i arbeidslaget forstår og kan gjøre seg forstått på. Dersom øvrig utførende personell eksempelvis snakker polsk, og ikke forstår norsk eller engelsk, må vedkommende ha ferdigheter i polsk slik at hen kan forstå og gjøre seg forstått hos alle de andre på arbeidslaget

## Vurdering

Kommunedirektøren støtter forslagene som her foreligger fullt ut. Det offentlige har et særskilt ansvar, blant annet gjennom offentlige anskaffelser og kontrakter, til å ivareta og forsterke arbeidernes rettigheter og motarbeide arbeidslivskriminalitet. Selv om Hitra kommune (trolig har vært) forskånet mot dette tidligere betyr ikke dette at det aldri har eller vil forekomme hos oss i våre fremtidige avtaler med våre leverandører.

Forslagene til endring som foreslås her vil kreve noe mer administrativt arbeid for både oppdragsgiver (herav Hitra kommune) og leverandører. For Hitra kommune vil det i hovedsak gå på noe mer kontrolloppgaver overfor våre leverandører innen bygg- og anlegg samt evt. innleie av renholdstjenester. Det er her viktig å presisere at endringene som her foreligger i hovedsak dreier seg om en forsterkning av mulighetene for kontroll og oppfølging og at endringene her i større grad belastes leverandørleddet. Kommunedirektøren understreker uansett viktigheten av å ha seriøse leverandører som våre samarbeidspartnere.

Kommunedirektøren vil derfor anbefale Hitra kommunestyre om å støtte forslagene i høringsnotat fra departementet.